

А

50

ГРАММАТИКА 14
726

РѢСКОГО ЯЗЫКА

составлена

ЯКОВОМЪ ГОЛОВАЦКИМЪ

ц. к. Профессоромъ рѣскаго языка и словности рѣскам
при вѣдчилищѣ Лѣковѣкомъ.

Ч. 6.

ВО ЛЬВОВѢ

Напечатано черенками Института Старописемногого.
1849.

А

Вступленіє.

§. 1.

Грамматика є наѣка правільного оужи-
канья слѣвъ къ вѣсѣдѣ и къ пицьмѣ.

Мѡва соотойтъ изъ слѣвъ, слѣва
изъ слѣгѡвъ, а слѣги зъ бѣккъ.

Мѡва є соединініє слѣвъ, составляю-
щихъ повный смыслъ.

Слѣвомъ называемъ звѣкъ оустного
голова, котрымъ выражаемъ понатіє, ако
чѣвствѡ.

Слогъ (складъ) є звѣкъ, ако сложеніє
двохъ и бѡльше бѣккъ, котри однимъ рѣ-
хомъ мѡвныхъ ордѣй кѣмоукити мѡжна.

Бѣкка є выраженіємъ звѣка, зъ ко-
трыхъ складаютѣа слока.

§. 2.

Грамматика роздѣлаемъ на чотыре частѣ: Слѣ-
копроизведеніє, словогочиніє, правописаніє,
и слогоударіє.

I. Словопроизведеніе (етимологія) навчає о складанню слівъ, походженію и перемѣнахъ ихъ.

II. Словогочиненіе (синтаксис) подає правила, якъ полагати слова въ мѣстѣ належитъ.

III. Правописаніе (ортографія) показує, якъ правильно слова писати.

IV. Слогоудареніе (просодія) навчає, гдѣ въ выговорѣ слівъ треба подносити голосъ.

Часть перваа. О словопроизведенію.

§. 3.

Словопроизведеніе єсть часть грамматики, котра показує, якъ складати слова, т. є, розвѣряє ихъ составніи части и перемѣны, и роздѣлює слова по розрѣдкахъ.

Отдѣленіе перкое.

I. О Бѣккахъ.

§. 4.

Составніи части слівъ выражають бѣкками.

Въ рускомъ языкѣ оуживаютьсѣ слѣдующіи бѣквы:

А, Б, В, Г, Д, Е, Ж, З, И, І, (Й) К, Л, М, Н, О, П, Р, С, Т, У, (Уу) Ф, Х, Ц, Ч, Ш, Щ, Ъ, Ы, Ь, Ѣ, Ё, Ю, Я, (Ѧ).

1 Кромѣ сихъ оуживаютьсѣ въ церковномъ писаніи слѣдующіи бѣквы: Ѡ, ѡ, ѡ, ѡ, Ѱ, Ѡ, ѡ.

2. На выражѣніи звука Ѣ оуживаютьсѣ І (илиУ), а на выражѣніи ЈО пишетьсѣ дѣкотри го або Ѣ.

§. 5.

Таблица кирилловской азбуки церковной и гражданской.

Названіе церков- ныхъ бѣккъ.	Азбука Церковна.	Названіе граждан- скихъ бѣккъ.	Азбука граждан- ская.	Вымокае- тъ какъ, поль- ское або нѣ- мецкое.
Азъ	А а	А	А а	а, а,
Бѣки	Б б	Бе	Б б	б, б,
Вѣди	В в	Ве	В в	в, в,
Глаголь	Г г	Га	Г г	г, г,
Гѣмма	(Г г)	—	—	г, г,
Довро	Д д	Де	Д д	д, д,
Есть	Е е	Е	Е е	е, е,
Живѣте	Ж ж	Же	Ж ж	ж, (фран.) ж.
Зело	З з	—	—	з, з,
Земла	З з	Зе	З з	з, з,
Иже	И и	И	И и	и, у, и,
І	І і	І	І і	і, і,
Иже со слѣтномъ	(Й й)	Йотъ	Й й	й, й,
Кѣко	К к	Ка	К к	к, к,
Людѣ	Л л	Ель	Л л	л, л,
Милѣте	М м	Емъ	М м	м, м,

Названіе церков- ныхъ бѣкъ.	Бѣдка церковна.	Названіе граждань- скихъ бѣкъ.	Бѣдка граждань- ска.	Выговора- емъ, какъ поль- ское або нѣ- мецкое.
Нашъ	Н н	Енъ	Н н	п, п,
Онъ	О о	О	О о	о, о,
Поконъ	П п	Пе	П п	р, р,
Рцы	Р р	Ерь	Р р	г, г,
Слово	С с	Есь	С с	с, в, (о)
Твердо	Т т	Те	Т т	т, т,
Оннѣ	Оу оу	—	—	и, и,
Ѥкъ	Ѥ Ѥ	У	У у	и, и,
Фиртъ	Ф ф	Ефъ	Ф ф	ф, ф,
Хѣръ	Х х	Ха	Х х	сх, сх,
Цы	Ц ц	Це	Ц ц	с, з,
Черкъ	Ч ч	Че	Ч ч	сз, тсх,
Ша	Ш ш	Ша	Ш ш	sz, sch,
Ща	Щ щ	Ща	Щ щ	szcz, schtsch,
Ерь	Ъ ъ	Ерь (грѣк.)	Ъ ъ	тверд. знакъ.
Еры	Ы ы	Ы (еры)	Ы ы	у, ѳ (грѣк.),
Ерь	Ь ь	Ерь (магк.)	Ь ь	смаг. знакъ.
Е	Е е	Е	Е е	je, je,
Итъ	Ѣ ѣ	Ѣ	Ѣ Ѣ	ji, i, ji, ie,
Ю	Ю ю	Ю	Ю ю	ju, ju,
И ѡ	И ѡ ѡ ѡ	И	И и	ja, ja,
Ки	Ѣ Ѣ	—	—	ks, r,
Пи	Ѣ Ѣ	—	—	ps, ps,
Ѣтя	Ѣ Ѣ	—	—	ft, t, ft, th,
Ижица	Ѣ Ѣ	—	—	y, w, ѳ, w.

II. О раздѣленіи Бѣкъ.

§. 6.

Бѣкы раздѣляются на самоглазныи (глазныи), согласныи и полуглазныи.

I. Самоглазныи бѣкы сѣтъ тѣи, котры сами собою кымоканыи бѣти могѣтъ.

Тѣи сѣтъ: а, е, и, ѳ, о, ѡ, (оу), ы; ѣ, є, ѡ, ю.

II. Согласныи сѣтъ бѣкы, котры безъ помочи самоглазныхъ кымоканыи бѣти не могѣтъ, и сѣтъ слѣдующи: б, в, г, (г), д, ж, з, к, л, м, н, п, р, с, т, ф, х, ц, ч, ш, щ.

III. Полуглазныи выражаютъ положеніе глагольного звука, слышимого къ соединенію съ другими бѣкками, а именно (ъ) и (ь) погла самоглазныхъ, а (и) погла самоглазныхъ. —

§. 7.

Самоглазныи дѣлать на чистыи (твердыи): а, е, и, ѳ, о, ѡ, (оу), ы; и изогрѣныи (смагчныи): ѡ, (ѡ), є, ѣ, (ѳ), ю.

§. 8.

По родству же своимъ раздѣляются зновъ чистыи самоглазныи на грѣбныи: а, о, ѡ, ы; и тонкыи: е, и, ѳ.

§. 12.

БѢКА (ѣ) вымѣняла на початкѣ слова, аго по самоглаголюй такъ же: емѣ, моѣ. Для лучшии отзѣнки пишѣа зѣ початкѣ и по самоглаголюй завоѣдан (ѣ) не (ѣ).

- Въ дѣлѣхъ сторонѣхъ Галиччини горахъ іо аю (о) замѣтъ (і), (е), въ словѣхъ іого, нѣого, іомѣ, сѣѣзмъ: віію, лііонѣ; замѣтъ: егѣ, ніго, емѣ, слѣзмъ, віі, лінѣ, а въ творительномъ падѣжи: злѣдѣіомъ, камѣньомъ, ткачѣомъ и збѣтѣіомъ зѣзбѣю замѣтъ: злѣдѣмъ, камѣньемъ, ткачѣмъ, зѣзбѣ. Въ такихъ слѣдѣхъ іѣо отънѣчѣютъ выноѣз дѣііа точкѣми (і, е), іѣо вѣшѣтъ (іо аю. о).

§. 13.

Бѣкка (ѣ) звучитъ въ рѣкѣ (малорѣкѣ) азѣ-
цѣ якъ і і яко дѣже маго́нке і; н. пр. бѣдъ, рѣка,
бѣгати, звѣзда, тѣло, вѣрный.—

Уаголь (і) кылоуають якъ (ѣ), н. пр. кѣмѣнь, лѣдъ, лѣдъ, спасѣнье, шѣтъ; а́лѣ при тѣмъ говорѣтъ н кѣ-
мень, лѣдъ, лѣдъ, спасѣнье... Въ такіхъ выпѣкахъ
стаѣвають одні надѣ (і) значокъ (і'), аргѣм пишѣтъ (ѣ).

§. 14.

Бѣквы и, ї, ѡ, майже одинакій головъ мають:
н. пр. бѣй, шїа, бѣти, сынъ, мыло. Пракопїа-
тилѣ рѣкїн пїшѣтъ (и) зъ начала слѣва и по гогїїныхъ,
я (ї) токо передъ самогїїною и въ слѣкѣ мїрѣ
(свѣтѣ) для розлїчїа ѡтъ мїрѣ (спокѡй). —

Самѣ горскі нарѣчья розбѣжнѣ въговорѣ (и) тѣ (ы); н. пр. вѣнти (вѣѣ), вѣтн (вѣѣ). Индѣ оутрѣтилоу вѣѣ розбѣчье, и въ малорѣкомѣ пивнѣ оуживѣютѣ (и), и (ы) только для роздѣлѣ словѣ тѣмъ, гдѣ въ побратѣнничѣхъ азѣкѣхъ, вѣнкорѣбѣнѣ и полѣкѣнѣ въговорѣетѣ ѣко і ѣко у; н. пр. лѣѣѣ, мѣѣѣѣѣ, смѣѣѣ. Исключѣвшн полѣкѣѣ вѣнѣѣѣ по: ж, ч, ш, цѣ, и г,

Бѣккы (а) поѣла соглѣснои и (а) поѣла ж, ч, ш, ц, выставляють въ наддѣлѣ странскѣмъ нарѣчью якъ мѣгкѣ е, або е; н. пр. желѣ, чегѣ, шѣпка, мѣстѣе, затѣкѣе, рѣснѣй, пѣтъ; але по ѡбщѣмъ вѣггѣкорѣ мѣлорѣскомѣ повинно сѣ гогорѣти и пѣти: жалѣ, чегѣ, шѣпка, шѣстѣе, затѣвѣа рѣснѣй, пѣтъ, и прч.